

Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Wisłosan w latach 1997-2007

Special Economic Zones Euro-Park Wisłosan in Tarnobrzeg (1997-2007)

dr hab. Marian Kozaczka

I. Wstęp

W 1950 r. Tarnobrzeg był małym miastem o charakterze handlowo-usługowym, liczył 5 tys. mieszkańców i w regionie nie odgrywał większej roli społeczno-gospodarczej. Pod względem potencjału ekonomicznego ustępował wówczas innym miastom regionu w tym Stalowej Woli i Mielcowi. Sytuacja gospodarcza miasta uległa jednak zasadniczej zmianie po odkryciu w jego okolicy w 1953 r. bogatych złóż rud siarki¹.

Duże zapotrzebowanie na siarkę i jej przetwory w kraju i za granicą stało się zasadniczą przesłanką budowy kopalni odkrywkowej w Piasecznie. Zakład został oddany do użytku w 1957 r., a trzy lata później uruchomione zostały Zakłady Przetwórcze

Siarki w Machowie koło Tarnobrzega².

Powstanie tych zakładów ożywiło rozwój miasta, swoje filie i oddziały zaczęły lokować w nim banki, biura projektowe, przedsiębiorstwa budowlane i remontowe, zwiększyły się dotacje rządowe. W latach 60-tych Tarnobrzeg stał się miejscem wielu inwestycji, budowano nowe osiedla mieszkaniowe, drogi, placówki handlowe i usługowe. Do miasta napływała ludność z okolicznych miejscowości, powodując wzrost jego zaludnienie i konieczność powiększenia granic. W 1966 r. oddano do użytku Kopalnię Siarki w Grzybowie, rok później w Jeziórku, a w 1969 r. w Machowie³.

Eksport siarki głównie za wschodnią granicę Polski przynosił duże dochody, które inwestowane były w rozbudowę kopalni siarki i rozwój miasta. Na mapie gospodarczej Polski Tarnobrzeg zaczął odgrywać coraz większą rolę, co władze miasta umiejętnie wykorzystały w

¹ Z. Ziolo, *Tarnobrzski Ośrodek Siarkowy*, Warszawa 1975, s. 12-16; E. Gutman, K. Kwiecień, *Przemysł siarkowy w Polsce*, Rzeszów 1982, s. 140-148; D. Kozioł, *Zarys historii Tarnobrzskiego (W) Tarnobrzskie dziedzictwo kultury- tradycje i współczesność*, pod. red. J. Myjaka, Bydgoszcz 1997, s. 5-8; www.tarnobrzeg.pl/miasto/

² *Uprzemysłowienie Polski*, pod red. T. Lijewskiego, Warszawa 1976, s. 180.

³ Tamże; *Mały Rocznik Statystyczny* (dalej MRS), Warszawa 1999, s. 450.

połowie 1975 r. gdy wprowadzany był nowy podział administracyjny kraju. Tarnobrzeg obok Częstochowy, Elbląga, Kalisza, Koszalina, Krosna, Legnicy, Leszna, Łomży, Płocka, Słupska, Suwałk, Tarnowa, Zamościa i kilku innych miast stał się siedzibą nowego województwa⁴.

Wśród 49 miast wojewódzkich jakie istniały w Polsce od połowy 1975 r. Tarnobrzeg był najmniejszy pod względem obszaru i liczby ludności. Zajmował 12 km² powierzchni i liczył 26,8 tys. mieszkańców. W jego okolicy większym miastem była Stalowa Wola, która w tym roku zajmowała 55 km² powierzchni i liczyła ponad 40 tys. mieszkańców. Dominacja wydobywania i przetwórstwa siarki była jednak na tym terenie pełna, a Kopalnie i Zakłady Przetwórstwa Siarki „Siarkopol” w Tarnobrzegu oraz Kopalnie i Zakłady Chemiczne Siarki „Siarkopol” w Grzybowie łącznie zatrudniały ponad 14 tys. pracowników⁵.

W 1975 r. oprócz Tarnobrzega i Stalowej Woli w województwie tarnobrzekim położone były miasta: Baranów Sandomierski, Ćmielów, Janów Lubelski, Nisko, Nowa Dęba, Opatów, Rudnik, Sandomierz, Staszów, Ulanów i Zawichost. Ogółem w miastach tych mieszkało 143 tys. osób, co stanowiło 27% ogółu ludności województwa⁶.

Skromny odsetek ludności miejskiej władze województwa starały się poprawić decyzjami administracyjnymi. W 1976 r. do Tarnobrzega przyłączono kilka sąsiednich miejscowości: Dzików, Kajmów, Machów, Miechocin, Mokrzyszów, Oci-ce, Sielec, Wielowieś i Zakrzów, dzięki czemu obszar miasta wzrósł do 83 km², a ludność do 40 tys.⁷. W związku z powstaniem i rozbudową instytucji stopnia wojewódzkiego szybko wzrastało zatrudnienie w administracji, kulturze i oświacie. W drugiej połowie lat 70-tych i w następnym dziesięcioleciu Tarnobrzeg dynamicznie się rozwijał bazując głównie na wydobywaniu i przetwórstwie siarki. Monokultura przemysłu zwłaszcza w drugiej połowie lat 80-tych stawał się jednak coraz bardziej niepokojąca, zwłaszcza, że stopniowo wyczerpywały się złoża rud siarki i spadał eksport za wschodnią granicę kraju. Spadek zatrudnienia w przemyśle siarkowym częściowo był rekompensowany wzrostem zatrudnienia w handlu, usługach i w innych działach gospodarki. W końcu 1989 r. w Tarnobrzegu mieszkało 48 397 mieszkańców, a średnia gęstość zaludnienia wynosiła 583 osoby na km²⁸.

⁴ Dziennik Ustaw (dalej Dz. U.) 1975, nr 16, poz. 91; *Województwo tarnobrzekie*, Tarnobrzeg 1983, s. 6-8 i inne.

⁵ Tamże.

⁶ Rocznik Statystyczny Województwa Tarnobrzekiego (dalej RSWT), 1998, s. 106; Z.

Rybecki, *Polska 1975. Panorama województw*, Warszawa 1975, s. 650-658; *Charakterystyka przemian demograficznych województwa tarnobrzekiego w latach 1975-1982*, Tarnobrzeg 1982, s. 5-6.

⁷ Dz. U. 1976, nr 30, poz. 193; *Charakterystyka...*, s. 6-12.

⁸ Urząd Statystyczny w Tarnobrzegu (dalej UST), Ludność miasta w 1989 r.

Zmiany jakie zaczęły następować od nadmienionego roku w sferze społecznej i gospodarczej kraju dla wielu miast gdzie istniała monokultura przemysłu okazały się bardzo trudne, a ich dynamika stanowiła nowe wyzwania dla władz państwowych i samorządowych.

II. Tarnobrzeg w latach 1990-1997

W nadmienionym okresie ogólne zaludnienie miasta nadal wzrastało, aczkolwiek był to przyrost bardzo skromny. Według Urzędu Statystycznego w Tarnobrzegu w końcu 1991 r. mieszkało w nim 49 506 osób, a średnia gęstość zaludnienia wynosiła 596 osób na km². Z kolei w 1995 r. ogólne zaludnienie miasta wynosiło 51 363 osoby, a przeciętna gęstość zaludnienia wynosiła 596 osób na km². W latach 1991-1995 ludność Tarnobrzega wzrosła o 1857 osób, lecz przyrost ten nie był tylko wynikiem ruchu naturalnego, ale i przyłączenia do miasta dwóch sąsiednich miejscowości Sobowa i części Nagajowa, przez co jego obszar wzrósł do 86 km²⁹.

Od 1995 r. do końca 1997 r. ogólne zaludnienie Tarnobrzega wzrosło tylko o 224 osoby i był to przyrost niezwykle znikomy, nie powodujący zmian w średniej gęstości zaludnienia, ani też w strukturze społecznej. Tendencje spadkową notowano natomiast w ogólnej ilości zawieranych małżeństw. W 1990 r. w mieście zawarto

310 małżeństw, w 1992r. – 270, a w 1997r. – 267 małżeństw. W tych samych latach urodzenia żywe wynosiły odpowiednio 707, 672, i 507, a zgony 286, 336 i 346. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców przyrost naturalny w Tarnobrzegu w latach 1990-1997 zmniejszył się z 8,2 do 3,1‰¹⁰.

Niekorzystne tendencje wystąpiły też w migracjach ludności. Jeszcze w 1990 r. napływ ludności do miasta wynosił 1218 osób, a odpływ 442 osoby. Trzy lata później napływ wynosił 570 osób, a odpływ 548 osób. Od 1995 r. miasto notowało już ujemne salda migracyjne, w tym roku napłynęły do niego 443 osoby, a wyjechało 541 osób. W 1996 r. napływ ludności do miasta wynosił 403 osoby, odpływ 506 osób, a rok później napłynęło 468 osób, a wyjechało na stałe 599 osób¹¹.

W wyniku transformacji społeczno-gospodarczej wiele na znaczeniu straciły duże zakłady przemysłowe miasta i województwa. Wspomniane Kopalnie i Zakłady przetwórstwa Siarki „Siarkopol” w Tarnobrzegu, Kopalnie i Zakłady Chemiczne „Siarkopol” w Grzybowie, oraz Zakłady Metalowe „Dezamet” w Nowej Dębie, Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Gorzycach, Huta Szkła Okiennego w Sandomierzu, Fabryka Firanek „Wisn” w Skopaniu, Huta Stalowa Wola wraz z filiami w Janowie Lubelskim i Zaklikowie, Fabryka Porcelany w Ćmielowie, Zakłady Metalowe „Metalchem” w Annopolu,

⁹ UST, Ludność miasta w latach 1990-1995; Dz. U. 1991, nr 115, poz. 497.

¹⁰ UST, Ludność miasta w latach 1990-1997.

¹¹ Tamże.

Zakłady metalowe „Nimet” w Nisku, Fabryka Obrabiarek „Ponar” w Tarnobrzegu, Zakłady Przemysłu Odzieżowego w Staszowie i Opatowie, Tarnobrzесьkie Przedsiębiorstwo Budowlane i Zakłady Mięsne w Nisku, do lat 90-tych były „motorem napędowym” województwa i ich udział w produkcji sprzedanej stanowił 85-90% całej produkcji, a udział w zatrudnieniu wynosił około 75% pracujących w gospodarce narodowej województwa¹².

Przejście z gospodarki centralnie kierowanej do gospodarki rynkowej dla wielu tych zakładów było bardzo trudne, i ich sytuacja ekonomiczna stawała się coraz bardziej złożona. Opracowana w 1993 r. Strategia rozwoju gospodarczego województwa tarnobrzесьkiego zakładała między innymi zwiększenie ich zdolności adaptacyjnych, wzrost skuteczności i konkurencyjności, restrukturyzację i przystosowanie do efektywnego działania w nowych warunkach ekonomicznych¹³.

Podjęte działania objęły przekształcenia w strukturze własnościowej, branżowej, decentralizację produkcji i restrukturyzację. Do 1997r. w województwie tarnobrzесьkim przekształceniom własnościowym poddano 50 zakładów państwowych, w tym 13 przekształcono w jednoosobowe Spółki Skarbu Państwa, 10 zlikwidowano, 6 skomunalizowano, 6 przejęła

Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, a 15 poddano procesom naprawczym¹⁴.

Zmiany w strukturze własnościowej doprowadziły do powstania w Tarnobrzegu szeregu nowych instytucji. Wspieraniem małych i średnich firm zajęła się Tarnobrzесьka Agencja Rozwoju Regionalnego (TARR). Powstała ona na początku 1993r. i poza nadmienionym celem miała prowadzić doradztwo regionalne, wspomagać procesy restrukturyzacyjne, organizować szkolenia, kursy kwalifikacyjne, pośredniczyć w obrocie nieruchomościami i gruntami, organizować system informacji i zwalczać bezrobocie. Od 1994r. TARR organizowała też targi. W tym roku zorganizowała Targi Kooperacji, które stały się cyklicznym wielobranżowym procesem, w 1995r. Targi Techniki i Nowych Technologii, w następnym roku Targi Ogrodnicze, w 1998r. Wystawę Motoryzacyjną, a w 1999r. Targi Budownictwa i Wyposażenia Wnętrz¹⁵.

Z kolei powstała w 1995 r. Tarnobrzесьka Izba Przemysłowo-Handlowa główny nacisk położyła na kojarzenie partnerów w biznesie, nawiązywanie kontaktów handlowych i ich obsługę. Organizuje ona również szkolenia zawodowe, i seminaria o tematyce ekonomicznej, wydaje miesięcznik „Biuletyn Informacyjny” i współpracuje z innymi izbami i bankami. W 1996r. w otoczeniu biznesu na terenie województwa tarnobrze-

¹² *Województwo tarnobrzесьkie...*, s. 6-8; Tygodnik Nadwiślański” 1991, nr 8, s. 5-6;

¹³ *Założenia programowe dla wypracowania strategii rozwoju regionalnego województwa tarnobrzесьkiego*, Tarnobrzeg 1994, s. 24-27.

¹⁴ *Województwo tarnobrzесьkie*, Bydgoszcz 1996, s. 24-26.

¹⁵ http://www.tarnobrzeg.pl/gospodarka/Tarnobrzесьka_Agencja_Rozwoju_Regionalnego/

skiego działało już 75 oddziałów banków, 7 biur maklerskich i około 20 instytucji ubezpieczeniowych¹⁶.

Te i inne przedsięwzięcia okazały się jednak niewystarczające dla ustabilizowania sytuacji ekonomicznej województwa i miasta Tarnobrzeg. Zarówno w województwie jak i w mieście od 1991 r. szybko zaczęło narastać bezrobocie. Duże firmy państwowe borykając się z coraz większymi kłopotami finansowymi rozpoczęły zwalnianie grupowe pracowników. W 1992r. w Tarnobrzegu było już 3059 bezrobotnych w tym 906 ze zwolnień grupowych. W dalszych latach spadek popytu na siłę roboczą stał się jeszcze większy, przez co bezrobocie nadal wzrastało. W 1993r. w Tarnobrzegu było 4 127 bezrobotnych w tym 1627 pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy i 1023 ze zwolnień grupowych. Pewna stabilizacja tego procesu nastąpiła dopiero w połowie lat 90-tych. W 1995r. w Tarnobrzegu osób zarejestrowanych i pozostających bez pracy było 4018, w tym 1811 bez prawa do zasiłku¹⁷.

W dalszych latach skala bezrobocia zaczęła powoli zmniejszać się co było wynikiem powstania szeregu małych i średnich firm prywatnych działających głównie w sferze usługowej i handlowej. Na początku 1996r. w systemie Regon w Tarnobrzegu zarejestrowane były 2492 fir-

my prywatne i 101 firm sektora publicznego. Natomiast w następnym roku w systemie tym figurowały 3593 firmy sektora prywatnego i 108 sektora publicznego¹⁸.

Po utworzeniu w 1995 r. Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSE) Euro-Park Mielec, władze wojewódzkie i samorządowe Tarnobrzega zaczęły zabiegać o powołanie podobnej strefy na swoim terenie. Po licznych zabiegach utworzenie takiej strefy w 1997 r. stało się realne. U podłoża jej utworzenia nie bez znacznie były zbliżające się wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

III. Powstanie i rozwój strefy do końca 2000 roku

Tarnobrzaska SSE Euro-Park Wisłosan została utworzona na mocy decyzji Rady Ministrów z 9 IX 1997r.¹⁹, w oparciu o ustawę z 20 X 1994r.²⁰. Jej utworzenie na terenie woj. tarnobrzskiego miało sprzyjać jego restrukturyzacji i dywersyfikacji produkcji, a nadrzędnym celem było utworzenie około 11 tys. miejsc pracy. Innym ważnym zadaniem było pozyskanie inwestorów alternatywnych dla przemysłu siarkowego, pełne wykorzystanie infrastruktury technicznej i majątku słabo funkcjonujących zakładów państwowych w Tarnobrzegu, Stalowej Woli, w Nowej Dębie i Staszowie, oraz rozwój terenów przemysłowych związanych z przemysłem

¹⁶ http://www.tarnobrzeg.pl/gospodarka/Tarnobrzaska_Izba_Przemyslowo-Handlowa/Wojewodztwo_tarnobrzekie..., s. 24-25.

¹⁷ Powiatowy Urząd Pracy w Tarnobrzegu (PUPT), Struktura bezrobocia w Tarnobrzegu 1991-1998.

¹⁸ UST, Jednostki zarejestrowane w systemie Regon w Tarnobrzegu.

¹⁹ Dz. U. 1997, nr 135, poz. 907.

²⁰ Dz. U. 1994, nr 123, poz. 600.

siarkowym i obronnym, nadto stymulowanie rozwoju drobnej i średniej wytwórczości²¹.

Początkowo w skład utworzonej strefy weszło 609 ha obszaru położonego na terenach przemysłowych HSW, Zakładów Metalowych „Dezamet” w Nowej Dębie, Kopalni i Zakładów Przetwórstwa Siarki „Siarkopol” w Tarnobrzegu, Kopalni i Zakładów Chemicznych Siarki „Siarkopol” w Grzybowie, Kopalni i Zakładów Przetwórstwa Siarki w Machowie i Kopalni Siarki „Grzybów” w Rzędowie. Na tym terenie znajdował się pokaźny częściowo tylko wykorzystywany majątek państwowy w postaci gruntów, budynków i hal produkcyjnych. W nowej Dębie znajdowało się 5 niezagospodarowanych hal produkcyjno-magazynowych o powierzchni użytkowej 14 tys. m² w których można było utworzyć około 800 miejsc pracy. Ponadto pod zabudowę i różne inwestycje można było przeznaczyć około 45 ha gruntów częściowo zalesionych, które zagospodarowane i wykorzystane mogły być miejscem pracy dla dalszych 1500 pracowników. Teren ten posiadał dostęp do energii elektrycznej, sieci gazowej i wodociągowej, miał bocznice kolejową i urządzenia do rozładunku materiałów sypkich. Dla potrzeb tego terenu przekształconego w podstrefę Nowa Dęba mogła być wykorzystana stacja przeładunkowa w Woli Baranowskiej i LHS na Ukrainę²².

Z kolei w utworzonej podstrefie Tarnobrzeg początkowo było 13 budynków o powierzchni 25,5 tys. m², 3 biurowce o powierzchni 5,7 tys. m² a także 5 hal o powierzchni 21,6 tys. m² i inne budynki, które służyły jako zaplecze dla pracowników zajmujących się rekultywacją terenów po Kopalni Machów. Podstrefa ta posiadała tereny uzbrojone, a dostarczana energia elektryczna wykorzystywana była w 20%, a ciepła w 50%. Po zagospodarowaniu na jej obszarze mogło powstać w pierwszej fazie około 1300 miejsc pracy²³.

Dwie dalsze strefy zlokalizowane zostały w Stalowej Woli i w Staszowie-Grzybowie. Podstrefa Stalowa Wola zlokalizowana została w południowej części HSW i początkowo było na jej obszarze 55 budynków o powierzchni 288 tys. m², a pod nowe zakłady można było przeznaczyć 56ha słabo zalesionych gruntów. Do tej strefy zamierzano przyjmować każdego inwestora i każdy rodzaj inwestycji i utworzyć co najmniej 2 300 miejsc pracy.

Około 1000 miejsc pracy zamierzano utworzyć w podstrefie Staszów-Grzybów. Utworzono ją na terenie Kopalni i Zakładów Chemicznych „Siarkopol” w Grzybowie i na obszarach słabo uzbrojonych. Pod nową zabudowę w podstrefie tej można było przeznaczyć 50ha gruntów. Znajdowały się w niej liczne hale częściowo lub zupełnie niewykorzystane, które mogły być przeznaczone dla

²¹ Dz. U. 2000, nr 2, poz. 23; RSWT 1998, s. 20-21; W 1997 r. w woj. tarnobrzeskim było 40 048 zarejestrowanych bezrobotnych.

²² Dz. U. 2000, nr 2, poz. 23.

²³ Tamże.

inwestorów z różnych branż produkujących na rynek lokalny i krajowy²⁴.

Tarnobrzaska SSE Euro-Park Wisłosan utworzona została na 20 lat i obejmował tereny położone w różnych częściach województwa tarnobrzckiego. Od początku istnienia była strefą rozproszoną, co utrudniało jej administrowanie i zarządzanie. Strefa ta nie była też pierwszym tego rodzaju obszarem na mapie gospodarczej Polski, dwa lata wcześniej powstała SSE Euro-Park Mielec²⁵, w 1996r. powstały Katowicka SSE²⁶, i Suwalska SSE²⁷. 15 IV 1997r. Rada Ministrów podjęła decyzję o utworzeniu Legnickiej SSE²⁸, Łódzkiej SSE²⁹, i Wałbrzyskiej SSE³⁰. Z kolei 9 IX 1997r. Rada Ministrów wydała rozporządzenia o utworzeniu dalszych stref: Kamiennogórskiej SSE³¹, Kostrzyńsko-Słubickiej SSE³², Słupskiej SSE³³, Starachowickiej SSE³⁴, Tarnobrzskiej SSE, oraz Warmińsko-Mazurskiej SSE³⁵. Jak nadmieniono decyzje te warunkowane były nie tylko względami ekonomicznymi, ale i politycznymi (wyborami parlamentarnymi 1997r.)

Doświadczenia pierwszych SSE były wykorzystywane przez ko-

lejne tego rodzaju obszary. W przypadku Tarnobrzskiej SSE Euro-Park Wisłosan doświadczenia te były wykorzystywane w całości, gdyż zarządzającym strefą została Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. (ARP), instytucja, która już od dwóch lat zarządzała SSE Euro-Park Mielec.

27 I 1998r. Ministerstwo Gospodarki udzieliło ARP prawa do wydawania zezwoleń na działalność firm w Tarnobrzkiej SSE Euro-Park Wisłosan³⁶. Podobnie jak w Mielcu ARP powołała swój oddział w Tarnobrzegu, który składał się z 3 pionów: marketingu i rozwoju, eksploatacji i rozbudowy majątku, oraz finansowo-księgowego. Oddział ten przejął bieżące sprawy związane z działalnością strefy³⁷. Wraz z centralą ARP S.A. w Warszawie oddział w Tarnobrzegu rozpoczął szeroką akcję promocyjną strefy, zajął się przejmowaniem majątku od upadających zakładów istniejących na jej terenie, przygotowaniem do modernizacji infrastruktury i opracowaniem kolejnych etapów jej rozwoju. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z 29 XI 1998r. w sprawie ustalenia planu rozwoju Tarnobrzkiej SSE Euro-Park Wisłosan na pełną rozbudowę i modernizację jej infrastruktury należało wydać około 20 mln zł, w tym w podstrefie Stalowa Wola 9,9 mln zł, Nowa Dęba – 5,7 mln zł, Tarnobrzeg – 4,2 mln zł, a w podstrefie Staszów-Grzybów liczącej 97ha powierzchni nie istniała potrzeba większych inwestycji.

²⁴ Tamże.

²⁵ Dz. U. 1995, nr 107, poz. 526.

²⁶ Dz. U. 1996, nr 88, poz. 397.

²⁷ Dz. U. 1996, nr 93, poz. 421.

²⁸ Dz. U. 1997, nr 44, poz. 274.

²⁹ Dz. U. 1997, nr 46, poz. 289.

³⁰ Dz. U. 1997, nr 46, poz. 290.

³¹ Dz. U. 1997, nr 135, poz. 903.

³² Dz. U. 1997, nr 135, poz. 904.

³³ Dz. U. 1997, nr 135, poz. 905.

³⁴ Dz. U. 1997, nr 135, poz. 906.

³⁵ Dz. U. 1997, nr 135, poz. 909.

³⁶ Dz. U. 1998, nr 22, poz. 108.

³⁷ Dz. U. 2000, nr 2, poz. 23.

Rozwój strefy ujęty został w 5 etapach. Etap pierwszy obejmował lata 1998-1999 i w tym okresie miały być przygotowane warunki formalne, prawne i organizacyjne do przyjęcia pierwszych inwestorów, etap drugi obejmował lata 2000-2002 i w tym okresie miała nastąpić zasadnicza rozbudowa infrastruktury strefy, jej szeroka promocja, przyjmowanie kolejnych inwestorów i zagospodarowanie co najmniej 50% jej obszaru. Z kolei etap trzeci obejmował lata 2003-2005 i w tym okresie miało nastąpić pełne zagospodarowanie strefy przez przyciągnięcie przede wszystkim dużych inwestorów. Etap czwarty obejmujący lata 2006-2010 i miał się odznaczać osiągnięciem pełnego zatrudnienia i produkcji, a etap ostatni obejmujący lata 2011-2017 oparty miał być na przygotowaniu warunków do utrzymania istniejących w strefie firm jako samodzielnych skupisk przemysłowych³⁸.

Warunki inwestowania w Tarnobrzkiej SSE były zbliżone do innych stref. Inwestorzy, którzy otrzymali zezwolenia i zainwestowali w niej co najmniej 2 mln euro, lub zatrudnili 200 osób, całkowicie byli zwolnieni z opłacania podatku dochodowego przez 10 lat, a przez kolejne 10 lat w 50%. Przy niższych inwestycjach wysokość dochodu zwolnionego z podatku miała być równa wielkości inwestycji. Inwestorzy mogli też liczyć na zwolnienia z podatku od nieruchomości, na pomoc organizacyjną

ze strony ARP, mogli też u agencji ubiegać się o pożyczki i poręczenia³⁹.

Pierwsze wnioski o wydanie zezwolenia na działalność w Tarnobrzkiej SSE Euro-Park Wisłosan napłynęły na przełomie 1997/1998r. 18 IV 1998r. ARP S.A. wydała pierwsze zezwolenie na działalność w strefie. Otrzymała je firma ATS Stahl-schmidt & Maiworm Sp. z o.o., która ulokował się w podstrefie Stalowa Wola i rozpoczęła produkcję felg aluminiowych, a od połowy 2000 r. również wyrobów metalowych, maszyn i urządzeń⁴⁰.

Kilka miesięcy później 6 V 1998r. ARP S. A. wydała kolejne zezwolenia. Otrzymały je firmy: HSW – Zakład Zespołów Napędowych Sp. z o.o. oraz Zakład Kuźnia Matrycowa Sp. z o.o. Obydwie firmy ulokowały się w podstrefie Stalowa Wola i rozpoczęły produkcję, pierwsza zaczęła wytwarzać przekładnie, elementy napędowe, koła zębate, i łożyska, druga głównie odkuwki matrycowe.

W drugiej połowie 1998r. ARP S. A. wydała dalsze zezwolenia na działalność w strefie. Otrzymały je

³⁹ D. Wicherska, *Geografia w szkole*, Warszawa 2001, nr 2; A. Ambroziak, *Specjalne Strefy Ekonomiczne po akcesji Polski do UE* w: Wspólnoty Europejskie, nr 4/5, Warszawa 2004, s. 43.

⁴⁰ http://www.tarnobrzeg.pl/Wykaz_inwestorow_Tarnobrzkiej_Specjalnej_Strefy_Ekonomicznej_Euro-Park_Wislosan. ATS Stahl-schmidt & Maiworm Sp. z o.o. w 2005 r. zatrudniała 800 pracowników, a jej dochody ze sprzedaży wyrobów wynosiły 430 tys. zł. http://www.rzeczpospolita.2005.pl/dodatki/lista_500/o6o426/lista_500.

³⁸ Dz. U. 2000, nr 2, poz. 23.

miedzy innymi „Alutec” Sp. z o.o. specjalizująca się w produkcji odlewów aluminiowych, ZSChIM „Piotrowice II” Sp. z o.o. produkująca perlit ekspandowy, surowce chemiczne i mineralne, oraz HSW-Lorresta Sp. z o.o. prowadząca odzysk materiałów z odpadów. Ogółem w 1998 r. ARP S. A. wydała 11 zezwoleń na działalność w Tarnobrzeskiej SSE Euro-Park Wisłosan, ale tylko 5 firm ulokowanych w podstrefie Stalowa Wola i 1 firma w podstrefie Tarnobrzeg (ZSChIM „Piotrowice II”) rozpoczęły inwestycje i produkcję⁴¹.

Zezwolenia na działalność w strefie firmy uzyskiwały na podstawie rokowań lub przetargów. W przedłożonych dokumentach informowały o zamierzonej produkcji, zatrudnieniu, skali nakładów inwestycyjnych, zobowiązywały się też do przestrzegania przepisów w zakresie ochrony środowiska i postępowania zgodnie z uzyskanym zezwoleniem. W przypadku nieprzestrzegania przez inwestora przyjętych zobowiązań ARP S. A. zastrzegała sobie możliwość cofnięcia zezwolenia.

W 1999 r. ARP S. A. wydała kolejne zezwolenia. Otrzymały je między innymi Zakłady Chemiczne „Anser-Tarnobrzeg” Sp. z o.o. specjalizująca się w produkcji farb i lakierów, oraz „Koma Stahlbau” Sp. z o.o. specjalizująca się w produkcji materiałów dla budownictwa i świadczeniu usług dla tej branży. Firmy te ulokowały się w podstrefie Tarnobrzeg i na

przełomie 1999/2000 rozpoczęły produkcję.

W 2000 r. działalność produkcyjną podjęły pierwsze firmy w podstrefie Nowa Dęba. W pierwszej połowie tego roku zezwolenie otrzymała firma „Sanfarm” Sp. z o.o. produkująca środki farmaceutyczne, a w drugiej połowie 2000r. firmy: „Dezamet” S.A., oraz „Bester Medical System” produkująca sprzęt i urządzenia medyczne i „Innowacja” Sp. z o.o. produkująca części do pojazdów mechanicznych i silniki spalinowe. Firma „Dezamet” do października 1994r. była przedsiębiorstwem państwowym, następnie została przekształcona w „Zakłady Metalowe Dezamet” S. A. w Nowej Dębie. Prowadzi ona produkcję cywilną wytwarzając części do maszyn budowlanych, drogowych i górniczych, sworznie (około 200 rodzajów), ciągną, wsporniki, zawieszania, wytwarza konstrukcje spawane, prowadzi usługi w zakresie obróbki skrawaniem, obróbki cieplnej, galwanicznej, mechanicznej, oraz badania laboratoryjne w zakresie analizy wody pitnej, zapylenia, substancji toksycznych, prowadzi też produkcję wojskową wytwarzając granaty ręczne, nasadkowe, amunicję do RPG-7, BWP, zapalniki i bomby lotnicze⁴².

W nadmienionym roku pojawili się też nowi inwestorzy w podstrefach Tarnobrzeg i Stalowa Wola. W ostatniej podstrefie zezwolenia na

⁴¹ Tamże.

⁴² http://www.tarnobrzeg.pl/wykaz_inwestorow/; <http://dezamet.com.pl>. Od 2003 r. Dezamet S.A. jest skonsolidowana w grupie kapitałowej PHZ Bumar. Grupa ta posiada pakiet kontrolny Dezamet.

działalność otrzymały „Uniwheels Production (Poland) Sp. z o.o. (produkcja felg aluminiowych), „Nirove-Polska” Sp. z o.o. (usługi obróbki skrawaniem), „Cell-Fast” Słabik i Słabik Spółka jawna (wyroby z tworzyw sztucznych i metali, szkło), „Eurometal” S. A. (przetwórstwo aluminium) i KSM System II & Domlux” Sp. z o.o. specjalizująca się w produkcji wyrobów z PCV i aluminium dla budownictwa. Natomiast w podstrefie Tarnobrzeg w końcu 2000r. zezwolenia otrzymały między innymi: Zakład Mechaniczny „Siarkopol” Sp. z o.o. oferująca usługi w zakresie obróbki metali, budowy maszyn i urządzeń, „Fenix Metals” Sp. z o.o. wytwarzająca produkty z miedzi, ołowiu i cyny, oraz „Tarkon” Sp. z o.o. oferująca wyroby z betonu, gipsu i konstrukcje metalowe. Ostatnia firma posiada powierzchnie produkcyjne liczące około 5 tys. m², zatrudnia 50 osób i może wytwarzać 3 tys. ton konstrukcji metalowych w ciągu roku⁴³.

Nie wszystkie firmy, które otrzymały zezwolenia na działalność w strefie w latach 1998-2000 rozpoczęły inwestycje i produkcję. W rzeczywistości tylko 12 firm do końca 2000 r. prowadziło taką działalność. Firmy te do końca nadmienionego roku zainwestowały w Tarnobrzесьkiej SSE Euro-Park Wisłosan 88 mln zł i zatrudniły 874 pracowników. W porównaniu do innych SSE były to wyniki dość skromne. Dla porównania w Katowickiej SSE do końca 2000 r.

inwestorzy zainwestowali 2,2 mld zł i zatrudnili 9422 osoby, w Legnickiej SSE nakłady inwestycyjne wynosiły 994 mln zł a zatrudnienie sięgało 3 154 pracowników, a w Mieleckiej SSE nakłady inwestycyjne wynosiły 919 mln zł, a zatrudnienie 4400 pracowników. Wśród 16 SSE istniejących wówczas w Polsce pod względem zatrudnienia i nakładów inwestycyjnych Tarnobrzесьka SSE Euro-Park Wisłosan zajmowała 8 miejsce⁴⁴.

IV. Rozwój strefy w latach 2001-2007

SSE w Polsce są produkcyjnymi obszarami uprzywilejowanymi ekonomicznie⁴⁵. Najbardziej pożądanymi inwestycjami w nich są przedsięwzięcia nastawione na przemysły wysokiej techniki i reprezentujące wysoki poziom produkcji i organizacji pracy. Nie zawsze jednak przyciągnięcie inwestorów spełniających wysokie wymagania jest możliwe, często do stref przyjmowani są inwestorzy produkujący tylko na rynek lokalny, lub świadczący usługi. Dążenie do złagodzenia strukturalnego bezrobocia w różnych częściach kraju często jest nadrzędnym celem⁴⁶.

⁴⁴ <http://www.geografialo4.pl/opracowania/>; D. Wicherska, *Geografia w szkole*, nr 2, Warszawa 2001.

⁴⁵ J. Olszewski, *Prawo gospodarcze, Kompendium*, Warszawa 1999, s. 278.

⁴⁶ A. Korenik, *Uwarunkowania ekonomiczne tworzenia specjalnych stref ekonomicznych. w: Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, pod. red. M. Obrębalskiego „Prace Naukowe AE we Wrocławiu, Wrocław 1999, nr 785, s. 136-137.

⁴³ http://www.tsse.pl/wykaz_inwestorow/; <http://www.tarkon.pl>

Ustawa o SSE z 1994r. zawierała zapis, że „zwolnienia i preferencje ustalone przez Radę Ministrów (...), nie mogą być pogorszone (...), w okresie, na który ustanowiono strefę”⁴⁷. Zapis ten sankcjonował prawa nabyte inwestorów do ulg i zwolnień w podatku dochodowym. Równocześnie z tymi preferencjami były wprowadzane zwolnienia w podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców inwestujących w strefach. Ostatnia ulga zniesiona została na mocy ustawy z 13 X 2000r., która weszła w życie 1 I 2001r. Od tej pory grunty, budowle i budynki położone w SSE ponownie zostały objęte podatkiem od nieruchomości⁴⁸. Takie rozwiązanie było możliwe, gdyż do ustawy z 12 I 1991r. o podatkach i opłatach lokalnych nie wprowadzono instytucji praw nabytych do zwolnienia z podatku od nieruchomości położonych w SSE. W praktyce oznaczało to, że ustawodawca w każdej chwili mógł zmienić przepisy i wycofać wcześniej przyznane preferencje. Odtąd zwolnienia z podatku od nieruchomości w SSE mogły mieć miejsce, ale tylko na podstawie indywidualnych decyzji udzielanych przez lokalne władze samorządowe⁴⁹.

Również pod wpływem Komisji Europejskiej, która, co prawda nie krytykował samej idei SSE, lecz narządziła pomocy publicznej, które się w nich stosuje, władze polskie postanowiły znowelizować ustawę o SSE

z 1994r., i dostosować ją do wymogów prawnych Wspólnoty Europejskiej. 16 XI 2000r., Sejm przyjął ustawę o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz o zmianie niektórych ustaw, która weszła w życie 1 I 2001r⁵⁰. Na jej mocy Rada Ministrów w drodze rozporządzenia może znosić SSE, zmieniać ich obszary lub je łączyć z tym, że ich ogólny obszar nie może przekraczać ich uprzedniej powierzchni. Podmioty, które przed dniem wejścia w życie ustawy posiadały ulgi w podatku dochodowym nadal je przez okres ważności zachowywały. Inne zaś podmioty rozpoczynały działalność na nowych warunkach⁵¹.

Wejście w życie tej ustawy zbiegło się w czasie z nowymi wytycznymi Unii Europejskiej w sprawie pomocy regionalnej. Jej wysokość od 2001 r., dla obszarów o poziomie rozwoju nie przekraczającym 60% średniej unijnej nie mogła przekraczać 50% dla dużych i 65% dla małych i średnich firm⁵².

Wytyczne i znowelizowana ustawa o SSE zostały wprowadzane w życie W Tarnobrzeskiej SSE Euro-Park Wisłosan nowi inwestorzy od 2001 r. mogli liczyć na pomoc publiczną (regionalną) z dwóch tytułów: poniesionych nakładów inwestycyjnych, lub utworzenia i utrzymania miejsc pracy. W pierwszym przypadku maksymalna pomoc regionalna

⁵⁰ Dz. U. 2000, nr 117, poz. 1228.

⁵¹ Tamże.

⁵² A. Szymkowiak, *Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce- wprowadzenie do problemu. w: Wspólnoty Europejskie 2002*, nr 9, s. 18.

⁴⁷ Dz. U. 1994, nr 123, poz. 600.

⁴⁸ Dz. U. 2000, nr 95, poz. 1041.

⁴⁹ Dz. U. 1991, nr 9, poz. 31.

wynosi 50% nakładów inwestycyjnych poniesionych na realizację projektu. W przypadku małego lub średniego przedsiębiorstwa wskaźnik ten może być podniesiony o 15% czyli do 65%. Inwestor winien jednak zainwestować w strefie co najmniej 100 tys. euro i być właścicielem wytworzonego majątku trwałego przez co najmniej 5 lat i przez taki też okres prowadzić działalność gospodarczą. Z kolei w drugim przypadku inwestor z tytułu tworzenia miejsc pracy może otrzymać ulgę w wysokości do 50% wartości dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników, pod warunkiem utrzymania utworzonych miejsc pracy przez okres co najmniej 5 lata. Pomoc regionalna w obydwu przypadkach otrzymywana jest głównie w postaci ulgi w podatku dochodowym⁵³.

Wprowadzenie w życie nowych przepisów w SSE na pewien czas zahamowało napływ do nich inwestorów. Niewątpliwie nowe uregulowania prawne były mniej korzystne dla inwestorów rozpoczynających dopiero działalność. Aby zapobiec stagnacji SSE, agencje zarządzające nim zintensyfikowały akcje promocyjne, rozpoczęły też zabiegi o rozszerzenie istniejących i tworzenie nowych podstref.

W 2001r. powstała podstrefa Radom, zlokalizowana głównie na terenach Zakładów Metalowych Łucznicz S.A. Początkowo obejmował 39,1ha powierzchni na terenie Radomia, 24,3ha w Gołębiowie i 14,8ha, w

Wólce Klwateckiej. W następnych latach podstrefa ta została rozszerzona o nowe rejony inwestycyjne w Pionkach – 12,3ha, w Ożarowie Mazowieckim – 27,3ha, w Wyszкові – 16,8ha, w Pilawie – 8ha, i w Poniatowej – 2ha. W strefie tej preferowane były inwestycje z branży elektronicznej, chemicznej i kosmetycznej. Po przetargach, rokowaniach i negocjacjach od początku 2002r. rozpoczęły w niej działalność pierwsze firmy. Produkcję konstrukcji metalowych, nakładanie powłok na metale, obróbkę elementów metalowych podjęła firma „Poldec” Sp. z o.o. z kapitałem francuskim. Z kolei firma „Tapparella” rozpoczęła wytwarzanie wyrobów z tworzyw sztucznych dla budownictwa i podobnie jak poprzednia konstrukcji metalowych. W połowie nadmienionego roku zezwolenia na działalność otrzymały 3 dalsze firmy: „Toho Poland” Sp. z o.o. z kapitałem japońskim, „Almech” s. c., i „PW Radir” spółka jawna. Pierwsza firma zaczęła produkować przekładnie zębate, elementy napędowe obrabiarek, elementy złączne, narzędzia, łożyska, i świadczyć usługi w zakresie kucia, prasowania, wylączania i walcowania metali. Z kolei „Almech” s. c., zaczęła produkować sprężyny, a „PW Radir” spółka jawna ubrania robocze i wyroby włókiennicze⁵⁴.

W drugiej połowie 2002r. w podstrefie Radom wydano kilka dalszych zezwoleń na działalność gospodarczą. Otrzymały je między innymi „Hart Met” Sp. z o.o. i „Altha Powder

⁵³ <http://www.tsse.pl/ulgiiprzywileje/>

⁵⁴ http://www.tsse.pl/wykaz_inwestorow/

Metallurgy” Sp. z o.o. Pierwsza firma zaczęła od świadczenia usług w zakresie obróbki mechanicznej po czym poszerzyła profil produkcji. Została podzielona na 3 wydziały: narzędziowy, obróbki cieplnej, obróbki plastycznej na zimno, posiada piece komorowe i do hartowania, maszyny i urządzenia do frezowania, gwintowania, rozwiercania i zgrzewania, prasy do wycinania i zaginania. Swoje wyroby sprzedaje nie tylko na rynku krajowym, ale i eksportuje do Francji, Japonii, Niemiec, Norwegii, USA, Wielkiej Brytanii i Włoch⁵⁵. Z kolei druga firma zatrudniła kilkudziesięciu pracowników i rozpoczęła produkcję tworzyw sztucznych, przekładni zębatych i elementów napędowych⁵⁶.

W drugiej połowie 2002 r. w podstrefie Stalowa Wola zaistniał region inwestycyjny Nisko. Istniejące w tym mieście Zakłady Metalowe „Almet” przekształcone zostały w firmę „Toora Poland” S.A., która rozpoczęła wytwarzanie metalowych konstrukcji do stolarki budowlanej⁵⁷.

W 2003 r. ARP S. A. wydała kilkanaście zezwoleń dla inwestorów. Wśród firm, które je otrzymały były między innymi „Agma”, „Iwamet” Sp. z o.o., „Trend Glass” Sp. z o.o., „Eurenov Polska” Sp. z o.o. Pierwsza firma otrzymała zezwolenie na działalność w podstrefie Tarnobrzeg i na wytwarzanie wyrobów włókienniczych, druga na świadczenie usług z zakresu obróbki metali i metalurgii

proszków, a „Trend Glass” Sp. z o.o. w podstrefie Radom na produkcję wyrobów ze szkła. W ostatniej podstrefie zezwolenie o na działalność otrzymała także firma „Zbyszko Company” Sp. z o.o. istniejąca już od 1993 r. i produkująca gazowane i niegazowane napoje owocowe. Silny nacisk położono w niej na innowacyjność i kontakty handlowe. Od włoskiej firmy SiG zakupiła ona nowoczesne linie produkcyjne, zbudował obszerną rozlewnię o wydajności 3 tys. butelek na godzinę i magazyn wyrobów gotowych o pojemności 8 tys. palet. Firma ta może produkować do 2 mln litrów napojów na dobę głównie PoloCocta, Tonik, Cola, Veroni, Mineral, American, Maxer, i w 2004 r. zajęła 4 miejsce w kraju wśród producentów napojów⁵⁸.

W 2004 r. powstała podstrefa Jasło. Początkowo obejmowała 34,3 ha powierzchni położonej w 3 regionach: Jasło-25,5 ha, Rymanów-8 ha, i Jedlicze-0,8 ha. W tym roku zezwolenie w tej podstrefie otrzymała firma „Baltic Wood” S. A. wytwarzająca materiały stolarskie i ciesielskie dla budownictwa i „Pol-Panel” Sp. z o.o. produkująca meble i elementy meblowe. W następnym roku utworzony został rejon inwestycyjny Krosno w którym zezwolenie otrzymała firma „Nowy Styl” Sp. z o.o. produkująca meble biurowe, sklepowe, kuchenne i inne. W 2005 r. w rejonie inwestycyjnym Rymanów pojawiła się firma „Rymatex” Sp. z o.o. wytwarzająca włókna szklane, a w Jaśle „Carbon

⁵⁵ <http://www.hartmet.pl>.

⁵⁶ <http://www.tsse.pl/wykaz-inwestorow/>.

⁵⁷ Tamże; <http://almettorra.it>.

⁵⁸ <http://www.zbyszko.com.pl>.

Black Polska” Sp. z o.o. produkująca chemikalia organiczne i nieorganiczne⁵⁹.

W 2004 r. pierwsi inwestorzy pojawili się w rejonach inwestycyjnych Pionki i Ożarów Mazowiecki, które wchodziły w skład podstrefy Radom. W Pionkach zezwolenie otrzymała firma „Drewup” Sp. z o.o. wytwarzająca meble i klejone płyty meblowe, a w Ożarowie Mazowieckim zaistniały 4 firmy: „Ramko” Sp. z o.o. rozpoczęła wytwarzanie lamp elektrycznych i sprzętu oświetleniowego, kolejna „Bittner” spółka jawna opakowań z tworzyw sztucznych, „WB Electronics” Sp. z o.o. zaczęła świadczyć usługi w zakresie programowania, rozpoczęła też produkcję komputerów i urządzeń do przetwarzania informacji, a „Eurico” Sp. z o.o. podjęła produkcję farb, lakierów, barwników i pigmentów⁶⁰.

W końcu 2004 r. Tarnobrzeska SSE Euro-Park Wisłosan w dużej mierze była już zagospodarowana i wytwarzano w niej różnorodne produkty. Monokultura przemysłu siarkowego na jej terenie została wydatnie ograniczona, a nowe zakłady przeważnie były spółkami akcyjnymi lub Sp. z o.o. z dominacją kapitału obcego.

W następnym roku wydano w niej 18 zezwoleń dla inwestorów, którzy zobowiązali się utworzyć około tysiąc miejsc pracy i zainwestować

ponad 300 tys. zł. Działające już firmy jak i nowi inwestorzy mieli duży wpływ na rozwój instytucji około biznesowych a zwłaszcza oddziałów banków: PKO Bank Państwowy, BGŻ, BOS, BPH, Kredyt Banku, i Banków Spółdzielczych. Na ich pojawieniu się wiele skorzystały też zakłady Tarnobrzega: Fabryka Urządzeń Mechanicznych Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej, Zakład Produkcji Drzewa” Tarnolas”, biura projektowe i biura nieruchomości⁶¹.

W 2005r. w podstrefie Tarnobrzeg pojawiła się firma „Echo-Media” Sp. z o.o. świadcząca usługi poligraficzne, a w rejonie inwestycyjnym Gorzyce „RH Alurad Wheels Polska” Sp. z o.o. produkująca odlewy z aluminium. Z kolei w podstrefie Stalowa Wola znalazły się 3 nowe firmy: Zakład Mechaniczny „Tasta” Sp. z o.o. oferująca obróbkę mechaniczną elementów stalowych, „Wtór-Steel” Sp. z o.o. przetwarzająca metalowe surowce wtórne, i „Rakoczy Stal” Spółka jawna z siedzibą w Nisku produkująca grzejniki i kotły centralnego ogrzewania. W tym roku nowe firmy pojawiły się w podstrefie Radom w rejonie inwestycyjnym Ożarów Mazowiecki. W rejonie tym zezwolenia otrzymały między innymi: „Liders-K.G.” Sp. z o.o. produkująca wyroby ciastkarskie i cukiernicze, suchary, i herbatniki, „Danpol Danielak” Spółka jawna oferująca opakowania z tworzyw sztucznych i usługi poligraficzne, oraz „Vigo System” S.A. produkująca lampy elektronowe,

⁵⁹ http://www.tsse.pl/wykaz_inwestorow/rejony_inwestycyjne/

⁶⁰ http://www.tsse.pl/wykaz_inwestorow/;
[http://www.bittner.waw.pl](http://www.bittner.waw.pl;);
<http://www.wb.com.pl>.

⁶¹ <http://www.tarnobrzeg.pl/gospodarka/>.

kamery termograficzne, systemy pomiarowe i kontrolery termochłodząrek⁶².

W 2005r. w Tarnobrzeskiej SSE Euro-Park Wisłosan utworzona została kolejna podstrefa Wrocław-Kobierzyce. Objęła ona 281,9ha powierzchni i utworzona została głównie w celu wdrożenia projektów inwestycyjnych koreańskiej grupy L.G. Podstrefa ta posiadając wyjątkowo korzystną lokalizację (7 km do lotniska we Wrocławiu, dobre połączenia drogowe z wieloma miastami), bardzo szybko znalazła uznanie wśród inwestorów⁶³.

W końcu 2005r. Tarnobrzaska SSE Euro-Park Wisłosan liczyła 1105,1ha powierzchni, podzielona była na 7 podstref i kilkanaście rejonów inwestycyjnych. Posiadała jeszcze 190 ha pod inwestycje „green field” oraz wolne hale i budynki produkcyjne. 66 Firm rozpoczęło w niej działalność, które zainwestowały ponad 1 mld zł i utworzyły około 10 tys. miejsc pracy. Stan strefy na tle innych SSE przedstawia tabela 1.

Od 2006r. w pozyskiwaniu inwestorów podstrefa Wrocław-Kobierzyce zupełnie zdominowała inne rejonu. W tym roku zezwolenia otrzymało w niej 10 firm. „LG Philips LCD Poland” Sp. z o.o. zaoferowała liczne inwestycje i podjęcie produkcji odbiorników telewizyjnych, „LG Electronics Wrocław” Sp. z o.o. poza inwestycjami podjęła produkcję sprzę-

tu gospodarstwa domowego i odbiorników telewizyjnych, a firma „LG Chem Poland” Sp. z o.o. produkcję filtrów PDP do panelów plazmowych oraz polaryzatorów. „Dang Yang Electronics” Sp. z o.o. prowadzi produkcję plastikowych ramek do TV, a „Luck SMP” Sp. z o.o. i „Toshiba Television Central Europe” Sp. z o.o. wytwarzają sprzęt gospodarstwa domowego, komputery, sprzęt i wyposażenie elektryczne. Te i inne firmy od 2007r. wydatnie zdynamizowały aktywność inwestycyjną, produkcyjną i handlową⁶⁴.

V. Podsumowanie

Zasadniczym celem Tarnobrzeskiej SSE Euro-Park Wisłosan było utworzenie 11 tys. miejsc pracy i cel ten w pierwszych 10 latach jej istnienia został zrealizowany. Strefa pozwoliła przewyciężyć ogromne uzależnienie regionu od wydobywania i przetwórstwa siarki. Dywersyfikacja produkcji w miastach położonych na jej obszarze lub sąsiadujących z nią jest bardzo widoczna, zasadniczo zmieniły się też w poszczególnych rejonach inwestycyjnych stosunki własnościowe.

Od 1999r. po likwidacji województwa tarnobrzckiego, rejonu inwestycyjne strefy znalazły się w 3 województwach: w lubelskim, podkarpackim i w świętokrzyskim.

⁶² http://www.tsse.pl/wykaz_inwestorow/;

<http://www.vigo.com.pl>

⁶³ http://www.tsse.pl/rejony_inwestycyjne/;

<http://www.arp.sez.pl>.

⁶⁴ <http://www.paiz.gov.pl>;

http://www.tsse.pl/wykaz_inwestorow/.

Tabela 1. Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce w końcu 2005 r.

L.p.	Nazwa SSE	Obszar w ha	Wydane zezwolenia	Nakłady inwestycyjne w tys. zł	Utworzone miejsca pracy
1.	Kamiennogórska	241,14	26	606,0	2329
2.	Katowicka	1156,23	118	7 713,9	21690
3	Kostrzyńsko-Słubicka	804,54	70	1 029,3	7241
4	Krakowska	262,79	21	463,1	3823
5	Legnicka	416,80	41	2 780,5	5385
6	Łódzka	383,00	59	2 061,8	3380
7	Mielecka	707,13	73	2 363,2	11003
8	Pomorska	382,82	42	1 428,8	10252
9	Słupska	210,02	27	135,6	1541
10	Starachowicka	329,75	45	372,5	4830
11	Suwalska	288,75	62	478,1	3739
12	Tarnobrzeska	1105,16	81	1 070,5	10306
13	Wałbrzyska	745,90	59	4 596,5	18789
14	Warmińsko-Mazurska	524,07	43	597,2	5960
Ogółem		7 558,28	767	25 707,0	112 168

Źródło: <http://www.magip.gov.pl>. /Specjalne Strefy Ekonomiczne na koniec 2005 r./

W 2005 r. powstał jeszcze jeden rejon Wrocław-Kobierzyce położony w woj. dolnośląskim. Rozproszenie terytorialne strefy nie ułatwia jej zarządzania, ale utworzone przez ARP. S. A. oddziały w Tarnobrzegi i Wrocławiu dobrze realizują przypisane im zadania.

Tarnobrzesckiej SSE Euro-Park Wisłosan wydatnie wpłynęła na zmianę struktury eksporty regionu, na rozwój usług telekomunikacyjnych, transportowych, informatycznych, bankowych, i na wzrost popytu na usługi biur projektowych i biur nieruchomości. Strefa wydatnie przyczyniała się do podniesienia standardu świadczonych usług, realizacji inwestycji infrastrukturalnych, które służą nie tylko inwestorom, ale i społeczeń-

stwom lokalnym. W strefie zainwestowane zostały pokaźne kapitały firm zagranicznych i krajowych, pojawiły się w niej firmy kooperujące, budujące nowe obiekty przemysłowe i towarzyszące.

Strefa przyczyniła się też do rozwoju bazy szkoleniowej, związanej z potrzebą podnoszenia kwalifikacji, organizacji kursów księgowości i marketingu. Jej rola w rozwoju regionalnym Polski jest bardzo widoczna i niewątpliwie będzie nadal wzrastała.

Summary

Special Economic Zones (SEZ) stand for the areas separated out of the rest of Poland and allocated for business activity on preferential

terms and conditions. Such zones are subject to special administrative treatment. Pursuant to some acts and secondary legislature, numerous allowances and tax exemptions apply to investors who make investments there.

SEZs changed the economic image of many regions in Poland. Various domestic and foreign companies appeared there. Their infrastructure was developed. Demand for building, security and cleaning services grew. The role of SEZ in the economic growth of Poland is significant and it will even grow in the nearest future.

Nota o autorze:

dr hab. Marian Kozaczka,

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli - Instytut Ekonomii, Katedra Teorii i Polityki Ekonomicznej.